

מעדני אשר

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע

י"ל ע"י מכון "מעדני אשר" בית שמש

פרשת נצבים - וילך תשפ"ג

גליון תתקס"א

איך כתוב בתורה דבר קל הרי צריך לעשות תשובה באופן שיעיד עליו יודע תעלומות שאינו יחזור לעבירה זו לעולם?

הנה הרמב"ם הלכות תשובה פרק ב' כתב ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו', וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמתי, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אליהנו למעשה ידינו וגו', וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו.

והחיד"א בספרו נחל קדומים בפרשתו הביא ליסוד הזה רמז נפלא מהפסוק ושבתי עד ה' אלהיך מלשון עדות שהקב"ה יעיד עליו שלא יחזור לזה.

והנה החדושי הר"ם ז"ל כתב סברא לדברי הרמב"ם דכיון דתשובה מהני מחכ שינוי מעשה, ובהלכות שינוי איפסיק דבעי שינוי שאינו חוזר לברייתו, ולכן שפיר פסק הרמב"ם דרק באופן שלא ישוב לכסלה לעולם הוי תשובה.

יש להקשות: על הרמב"ם מהא דכתיב בפרשתו כי המצוה הזאת וגו' לא נפלאות היא ממך וגו' ולא רחוקה היא כי קרוב אליך הדבר מאד בפיק ובלבבך לעשותו, דיש להקשות לשיטת הרמב"ם דתשובה בעינן עד שיעיד עליו יודע תעלומות זה דבר קשה שבמקדש זה לא כזה דבר קל להגיע לכוזה מדריגה, מעדני אשר

נראה לתרץ: ע"פ מה שהקשה בלחם משנה איך הקדוש ברוך הוא יעיד עליו כך וכי לא נשארה הבחירה בידו והרי אמרו הן בקדושי לא יאמין, ומתרגם דפירושו כך שבשעה שהוא עושה תשובה צריך שיקבל עליו לעד להשילת שלא ישוב לזה החטא לעולם והוא על דרך ואעידה לי את השמים ואת הארץ שמקבל עליו לעדים לשמים ולארץ, לפי הנ"ל אתי שפיר דזה אינו דבר קשה דכשאדם עושה תשובה צריך לעשותו מכל הלב ובשעת מעשה גומר בדעתו לעזוב את החטא לגמרי ומעיד עליו שמים וארץ דכוונתו לעזוב את החטא.

מעדני אשר: תירוצו זה מדויק בלשון הרמב"ם שלא כתב עד שיעיד עליו יודע עתידות, אלא יודע תעלומות דהכוונה שיוודע שהוא באמת מתכוין לעשות תשובה בלב שלם.

אך כתוב בתורה דלעשות תשובה זה דבר קל הרי עוון חילול השם כל אחד נכשל ולא עוזר לזה תשובה?

בפרשת נצבים ל' י"א כי המצוה הזאת וגו' לא נפלאות היא ממך וגו' כי קרוב אליך הדבר מאד בפיק ובלבבך לעשותו.

רוב הראשונים סבירא ליה: דהמצוה הזאת קאי על מצות תשובה הנזכרת בפרשה פסוק א' "והשבות אל לבבך" פסוק ב' "ושבת עד ה' אלהיך" בפסוק ב' מצוה שיצוה אותנו לעשות כן, עיני רמב"ן, ובספורנו, ובכלי יקר.

יש להקשות: הרי איתא בגמ' מבואר יומא פ"ו ע"מ א', ומובא להלכה ברמב"ם הלכות תשובה פרק א' דעל עוון חילול השם אינו עוזר תשובה רק מיתה, וידוע מה שכתב בשו"ת חתם סופר בלקוטי תשובות סימן נ"ט שאין לך אדם שלא נכשל בעוון חילול השם, א"כ איך אמרינן שתשובה זה דבר קל, מעדני אשר.

איכא כמה תרוצים

א. ע"פ מה דכתב בשערי תשובה לרבינו יונה שער ד' ס"ק ט"ז דע"י קידוש השם ומצות לימוד התורה מהני תשובה, כי התורה רפואה לכל מכה, על כן כתוב משלי ט"ז ד' מרפא לשון עץ חיים, וכן כתב בספר בני יששכר חוש תשרי מאמר א' אות מ' בשם החיד"א, שכל הדי' חילוקי כפרה הם רק בלי תורה אבל תורה לשמה מכפרת גם על חילול השם, לפי הנ"ל אתי שפיר דזה כוונת התורה דתשובה לא רחוקה דאפילו על עוונות חמורות בפיק ובלבבך לעשותו, מעדני אשר.

מעדני אשר: לפי זה אפשר ליישב מה דקשה הרי הגמרא ערובין נ"ד ע"מ א' דורשת את זה על מצות לימוד התורה, ולפי הנ"ל אתי שפיר דמיררי בשניהם דע"י מצות לימוד התורה היא לך כפרה על הכל.

והנה בחתם סופר דרשות חלק ב' ע"מ ש"ג כתב שיש מעלה במצות תשובה ע"י לימוד התורה: דתשובה ע"י תפילה צריך להיות ע"י שברון לב, משא"כ לימוד התורה מכפר עצם הלימוד, וזוה מבאר את הפסוק תהילים י"ט "פקודי ה' ישירים משמחי לב" דהיינו מי שעושה תשובה ע"י תורה זה יכול להיות בשמחה.

ב. ע"פ מה שכתב החיד"א במדבר קדמות מע' ת' אות ח', וכן בספרו פני דוד פרשת חוקת דארבעה חילוקי כפרה אינם רק להשב מיראה, אבל השב מאהבה אין צריך לד' חילוקי כפרה, ומתכפר בתשובה לבדה, ובבני יששכר מאמרי חודש תשרי מאמר ד' גדולה תשובה, דרוש י"ד הביא את דבריו וכתב דכיון שפסק כן רב מובהק בדורו בבית דין של מטה, פוסקין כן להלכה בבית דין של מעלה, וכן במנחת חינוך מצוה ס"ד כתב נראה לי הא דתשובה לחוד אין מועיל בחמורה היינו תשובה מיראה דאין זה תשובה גמורה, אבל תשובה מאהבה דזדונות נעשו לו כזכויות, א"כ אפילו על החמורה מועיל כיון דנעשין כזכויות, א"כ למפרע הויא ליה מצות, לפי הנ"ל אתי שפיר דכיון דעושה תשובה מאהבה בלב שלם עוזר תשובה על הכל, מעדני אשר.

ג. ע"פ שמבואר בזה"ק פרשת במדבר ח"ג ק"א ע"א מובא באגרא דפרא פרשת שופטים אם מוסר האדם נפשו בשעת קריאת שמע, איתחשיב ליה כאילו מסר עצמו בפועל למיתה על קדושת השם ומתכפר לו אפילו אותן העונות שאין להם כפרה אלא במיתה, ומכל שכן שמתכפרין על ידי יום הכיפורים ויסורין, לפי זה אתי שפיר, מעדני אשר.

שיחת הכנה לקראת ראש השנה

"ישיבה מתיבתא דליקווד"

"ישיבה המאיר לישראל ליקווד"

"בית המדרש המרכזי לב אבות ליקווד"

"בית המדרש המרכזי לוצק ליקווד"

גליון זה נודב

לברכת מזל טוב

לגיסנו היקר והאהוב

יראתו קודמת לחכמתו - צנא מלא ספרא

הרב אלתר יצחק אייזיק ראב"ן שליט"א

לרגל שמחת נישואי בנו

הבה"ח המופלג בתור"ש

כמר אברהם יהושע העשיל נ"י עב"ג במז"ט

וברכת מזל טוב לראש משפחתנו

הרב יעקב פעלדהיים שליט"א

יהא רעוא שאך ששון ושמחה ישמע בביתם

המברכים

האחים והגיסים לבית פעלדהיים

גליון זה נודב ע"י ידידנו

הרב יעקב ראב"ן שליט"א ליקווד

לרגל שמחת נישואי נכדו הבה"ח המופלג בתור"ש

כמר אברהם יהושע העשיל נ"י

בן לבנו ידידנו הרב אלתר יצחק אייזיק ראב"ן שליט"א ליקווד

בעל מהדורות ספרי מעדני אשר מהדורת ראב"ן

עב"ג בת הרב דוד געלבוסאקס שליט"א

וברכת מזל טוב לסבים החשובים

הרב יעקב פעלדהיים שליט"א - הרב משה געלבוסאקס שליט"א

הרב שלום יוסף הלפרט שליט"א

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות

יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

מי שאומר פעם אחת אחטא ואשוב האם מהני תשובה על זה?

איתא במשנה יומא פ"ה ע"ב **האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה.**

ובגמ' יומא פ"ז ע"מ א' פריך למה לי למימר אחטא ואשוב אחטא ואשוב תרי זימני, ומתריך הגמ' כדרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר רב כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא נעשית לו כהיתר.

וברש"י שם כתב וז"ל דכיון דחטא תרי זימני שוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, לפי שהעבירה דומה עליו היתר.

ובתוספת יום הכיפורים יומא פ"ה עמוד ב' **הקשה על רש"י:** אם כן אמאי אצטרין במתניתין לומר דהאומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה דמשמע דהעונש הוא משום דסומך על התשובה, תיפוק ליה משום דחטא תרי זימני ושנה בחטא דנעשית לו כהיתר ואין מספיקין בידו לעשות תשובה אף על גב דלא סמך על התשובה, וראיתי בספר תאווה לעינים דעמד בזה ע"ש מה שתיריך.

והנה בחנוכת התורה ליקוטים על תהילים **כתב חידוש גדול:** דהקשה צריך טעם למה אם אומר פעם אחת אחטא ואשוב כן מספיקין בידו לעשות תשובה, ויש לומר דהנה ידוע דתשובה היא אחת מהתרי"ג מצות כדאיתא ברמב"ם, וכן כתב הרמב"ן בפרשת נביים כי המצוה הזאת קאי על הפסוק דלעיל ושבת עד ה' אלהיך, והנה כל אדם צריך לקיים התרי"ג מצות, אם כן צריך לעשות עבירה כדי לקיים גם מצות תשובה, לזה **אמר האומר אחטא ואשוב פעם אחת מספיקים בידו לעשות תשובה כי כוונתו היה כדי לקיים מצות תשובה** כנזכר לעיל, אבל האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב שני פעמים אז אין מספיקים בידו לעשות תשובה כי לא היה צריך לכל זאת.

ולפי זה מפרש נפלא הפסוק 'אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא' כי אדם צדיק מקיים כל המצוות על כרחו צריך לחטוא כדי לקיים מצות תשובה, והנה כל זה רק אם הוא צדיק גמור שמקיים כל המצוות אזי יש לו רשות לעשות עבירה לשמה כדי לקיים גם מצות תשובה, אבל אם אינו מקיים כל המצוות זה אין לו תירוץ.

ובזה מבאר באופן נפלא: הפסוק "אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך" דהנה גבי דוד המלך עליו השלום אמרו חכמינו ע"ז ה' לא היה דוד ראוי לאותו מעשה אלא להורות תשובה, משום הכי אמר דוד המלך עליו השלום אז לא אבוש בהאי תירוצא להורות תשובה רק בהביטי אל כל מצותיך דייקא שאקיים כל המצוות:

וכן בעיון יעקב יומא פ"ה ע"מ ב' **כתב וז"ל** בשם גדול אחד שמעתי דפעם ראשון שאומר אחטא ואשוב היתי אומר שרוצה לקיים מצות עשה דתשובה שהוא אחד מתרי"ג מצוות אבל פעם ב' אין לו תירוץ, וכן כתב בדברי מהרי"א על התורה על יום כיפור **אבל הרמב"ם הלכות תשובה פרק ד' הלכה א' כתב:** דהאומר אחטא ואשוב אין יום הכפורים מכפר, משמע מדבריו אפילו פעם אחת.

ובאחרונים הקשו עליו: דבגמ' משמע להדיא דרק בתרי זימני לא מהני תשובה, כן הקשה הלחם משנה עם ע"ש מה שתיריך באריכות.

האם לגוי לא עוזר תשובה על עבירות שעשה?

איתא ברש"י פרשת נח **על הפסוק עשה לך תבת עצי גופר וז"ל** הרבה ריוח והצלה לפניו ולמה הטריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה עשרים שנה, ושואלין אותו מה זאת לך והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישוּבו, חזינו להדיא דמהני תשובה לנכרי.

יש להקשות: מהא דאיתא במדרש תנחומא פרשת האזינו כתיב ישא ה' פניו וכתוב אשר לא ישא פנים, עשה תשובה נושא פנים, יכול לכל ת"ל אליך ולא לאומות העולם ולא מהני תשובה לבן נח, כן הקשה בשו"ת גנוי יוסף סימן י"ח, וכן בבית האוצר להר"י עניני ח"א כלל ח' אות ד' ד"ה והנה, וכן בשו"ת התעוררות תשובה חו"מ סימן כ"ח.

איכא כמה תרוצים

א. ה"מ מתן תורה שלא הוברר העכו"ם מישראל לגמרי לכן מהני תשובה אף בב"נ, משא"כ לאחר מתן תורה שהוברר ישראל מעכו"ם לא מהני תשובה לבן נח, כן תירץ בבית האוצר הנ"ל.

אבל עדיין יש להקשות: מהא דמצינו בננוה שעשו תשובה וכתוב וירא ה' את מעשיהם, חזינו דמהני תשובה לנכרים אף אחר מתן תורה, כן הקשה במנחת חינוך סוף מצוה סס"ד, וכן הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות מאמר חקור הדין ח"ב פרק י"א.

ב. הא דלא מהני תשובה לבן נח, היינו שלא נעשה נקי לגמרי ע"י התשובה רק העונש אינו מקבל, משא"כ ישראל נעשה לגמרי נקי ע"י התשובה, כן כתב בקובץ הערות על יבמות להגאון רבי אלהן וסרמן אות רל"ב, וכן רבי צדוק מלובלין בספרו תקנת השבים, וכבר קדמם ביסוד ה"ל המב"ט בשער התשובה סימן ט"ו.

ג. הא דלא מהני תשובה לב"נ היינו דלהם אין אתערותא דלעילא כדי לעשות תשובה, ולישראל יש אתערותא דלעילא לעשות תשובה, אבל אם חוזרים מעצמם ועושים תשובה מהני, כן תירץ כ"ק מרן האדמו"ר מצאנו שליט"א בדרשה לפני תקיעת שופר יום א' דראש השנה.

ד. הטעם דבישראל מהני תשובה ולא בעכו"ם, משום דישראל נקראו בנים למקום כדכתיב בנים אתם לה' אלהיכם, ואב שמחל על כבודו כבודו מחול, משא"כ אומות העולם נקראו עבדים כדכתיב מלך אלהים על גוים, ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, וה"מ בעבירות שבין אדם למקום, משא"כ בדור המבול וכן בנינוה, שעיקר גזר דינם היה משום גזל, דהוא עבירות שבין אדם לחבירו, לכן מהני תשובה אף בעכו"ם, כן תירץ הגאון רבי יוסף חזן זצ"ל רבה של ירושלים.

אדם שעשה תשובה על מקצת עבירות ועדיין עושה שאר עבירות

האם אינו נמחל לו אף על מה ששב?

יש לחקור אדם שחזר בתשובה על מקצת עבירות ועדיין עושה שאר עבירות האם אינו נמחל לו אף על מה ששב או דילמא על מה ששב מהני התשובה

הנה בספר חובות הלבבות שער ז' שער התשובה פרק ז' **כתב וממפסדי התשובה** ג"כ **שיהיה השב שב מקצת עוונותיו ומתמיד על קצתם**, כמו שיצא מן העברות שבינו ובין המקום, וישוב מהם ולא יצא ממה שיש בינו ובין בני אדם מגזל ואונאה וגנבה והדומה לזה, ובזה נאמר אם און בידך הרחיקהו,

ומביא ראיה: מהא דאיתא בגמ' תענית ט"ז ע"מ א' **אדם שיש בידו עברה ומתודה ואינו חוזר בו למה הוא דומה למי שתופס שרץ בידו אפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה, זרקו מידו, עלתה לו טבילה,** שנאמר ומודה ועוזב ירוחם, דקשה פשיטא מה החידוש אם אינו חוזר בתשובה מדוע יש הויא אמינא שזה יעזור, אלא הכוונה שאם חזר לגמרי מעבירה זה ועדיין עושה שאר עבירות אינו מתכפר עד שיעזוב את כל העבירות.

ובערוך לנר ראש השנה ט' עמוד א' **כתב לפרש** הא דאיתא במשנה יומא פ"ה ב' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל שדימה טהרת הקדוש ברוך הוא ע"י תשובה למקוה כמו שבמקוה צריך לטבול כל חלקי הגוף כמו כן בל יאמר אדם היום אעשה תשובה על חטא זה וחמר על חטא אחר אלא צריכה להיות התשובה על כל עבירות יחד

אבל המהר"ל בנתיבות עולם נתיב התשובה פרק ו' **חולק עליו:** דכתב איתא בגמ' שבמיות ל"ט א' ונקח לא ינקה אמר ר' אלעזר אי אפשר לומר ונקח שכבר כתיב לא ינקה, ואי אפשר לומר לא ינקה שכבר כתיב ונקח, הא כיצד מנקה לשבים ואינו מנקה לשאינם שבים ע"כ, וזה גם כן ממדת טובו שאם עשה תשובה על מקצת חטאיו אף שלא עשה תשובה על כל חטאיו, וזהו ונקח לא ינקה, ופרשו ז"ל מנקה לשבים ואינו מנקה לאינן שבים, וקשה פשיטא **כי למה ינקה לאינן שבים, אבל מדבר הכתוב בחוטא ששב על מקצת חטאיו ועל מקצת חטאיו לא שב והיה ראוי כי מאחר שלא שב על הכל לא ינקה לו לכך אמר ונקח, ושלא תאמר ששב על מקצת מנקה לו אף אותם שלא שב ולכך אמר לא ינקה.**

מדוע אין הולכים לשאול רבנים שאלות בהלכות תשובה?

בפרשת וילך ל"א א' **וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל**

בכלי יקר הקשה: להיכן הלך כי לא פורש להיכן הלך:

ומתריך: רצה משה לזרזם על התשובה אשר עיקרה בדברים כמו שנאמר הושע י"ד ג' קחו עמכם דברים ושובו אל ה', לכך נאמר וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל.

ולפי שאין אדם רואה חובה לעצמו לעולם: וכל חוטא ורב מרי לעולם לא ילך הוא אל החכם הרופא לבקש תרופה למחלתו בחולי הנפש, והלואי שישמע בקראו אליו החכם ההולך אליו ומדבר על לבו לפתותו על דבר התשובה, **על כן אמר וילך משה שהוא הלך מאוהל לאוהל אל כל אחד מישראל והיה מדבר על לבו את הדברים האלה היינו עיני התשובה התלויה בדברים, והוא מוסב על מה שאמר למעלה כי קרוב אליך הדבר מאד בפך דהיינו ענין קחו עמכם דברים.**

ובהליכות שלמה פרק שלישי עשרת ימי תשובה בארוחת הלכה ס"ק 10 מביא שהגאון רבי שלמה זלמן אוירבעך זצ"ל באחד מהשנים לביל ערב יום כיפור לאחר שנפטר משואלים רבים שצבאו על פתחו, נענה לבני ביתו ואמר ברוך ה' רבו בדורנו מבקשים דבר ה' זו הלכה, ומדקדקים בכל פרט ופרט, ובפרט בהלכות חג בחג, אך ראו נא מכל השאלות שנסאלתי הלילה לא עסקה אף אחת בהלכות תשובה, שהיא מצות היום, ומי יתן ויתכשר דרא לעסוק כראוי גם במצוה זו שהלכותיה מרובות, ופוק חזי כמה טרחו ויגעו בה רבותינו הראשונים ושאר הקדמונים ז"ל ואף חיברו עליה חיבורים מיוחדים, וא"כ כמה עלינו להתבונן ולעיין היטב לידע אופן קיומה כהלכתה.

מדוע כשמתודים ביום כיפור אומרים את הוידוי בנעימה בנגינה

הרי היה צריך לומר בבכי

יש להקשות: מדוע אומרים וידוי ביום כיפור בנעימה ובנגינה, הרי היה צריך למרר בבכי בוידוי, כן מקשה בתפארת ישראל על המשניות סוף מסכת תענית, וכן בשיר מעון שבסוף ספר תורת משה להחתם סופר על יום כיפור.

איכא כמה תרוצים

א. כיון דבתשובה מאהבה זדונות נעשה לו זכויות, א"כ עושה עכשיו הרבה מצוות, לכן אומר את זה בנעימה, כן תירץ בתפארת ישראל על המשניות סוף מסכת תענית, וכן בשיר מעון שבסוף תורת משה על החתם סופר על יום כיפור.

ב. כיון דוידוי נמי מצוה צריך לעשותו בשמחה, לכן אומרים את זה בנעימה, כן תירץ בשיר מעון שבסוף תורת משה על החתם סופר על יום כיפור.

משיב בהלכה

**אדם שגזל האם מהני תשובה אף אם לא מחזיר את הגזילה?
בפרשתו ח' כ"ג והשיב את הגזילה אשר גזל**

הנה איתא בגמ' ברכות י"ט ע"א תנא דבי רבי ישמעאל אם ראית תלמוד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום משום שעשה תשובה, וה"מ לענין איסורא, אבל לענין ממונא עד דמיהדר למריה, חזינן דלגבי ממונא לא מהני תשובה עד שיחזיר.

יש להקשות: מהא דאיתא בגמ' תענית ז' ע"ב אמר רבי אמי אין הגשמים נעצרים אלא בעוון גזל וכו' מאי תקנתיה ירבה בתפילה, חזינן דאף בגזל מהני אפילו אינו מחזיר הממונא לנגזל, כך הקשה בגבורת הארי שם בתענית, וכן בשפת אמת, וכן בקרן אורה.

איכא כמה תרוצים

א. כוונת הגמ' לאחר שמוציא הגזילה מתחת ידו, דאם לא כן אין תשובה מועלת, כך כתב בגבורת ארי שם בתענית, וכן כתב בקרן אורה שם.

ב. אפילו יש גזלנין, מ"מ ע"י תפלת הצדיק בא הגשם, לכן אף אם לא החזיר יכול להיות שיהא גשם, כך תירץ בשפת אמת.

ג. מיירי בגזל סאה של חטים ואפאה, דאסור לברך, דאין זה מברך אלא מאן, ואם כן כשמחזיר הגזילה למפרע יש בידו עוון שנהנה בלא ברכה, ועל זה קאמר מאי תקנתיה, דאפילו השיב הגזילה עדיין יש בידו עוון שנהנה בלא ברכה, ועל זה השיב דירבה בתפלה תחת שגזל הברכות, כך תירץ באהל ישרים ע"מ 93 בשם ספר עולת אהרן וכתב על זה דאין זה אלא חריפות בעלמא.

יש להקשות: מהא דכתב בבית יוסף אה"ע סימן ל"ח ס"ק ל"א בשם רבינו ירוחם על הא דקימ"ל המקדש אשה ע"מ שהוא צדיק, ונמצא רשע, מקודשת, שמה הרהר תשובה בלבו, כתב דיש מפרשים שאם הוא גזלן אינו יכול להיחשב צדיק עד שישב את הגזילה ואינו חל הקדושין, ויש מפרשים שכיון שהרהר להשיב הרי הוא צדיק גמור, וקשה לשיטה הנ"ל, הא בגמ' אמרינן דבגזל לא מהני עד שהחזיר, כך מקשה החיד"א בשו"ת טוב עין סוף סימן ו', ובענין ארוח אבה"ז סימן ל"ח ס"ק ס"ז, וכן בשו"ת שאילת יעב"ץ חלק א' סימן ע"ט.

איכא כמה תרוצים

א. שאני הכא שאמר בפירוש על מנת שאני צדיק דאז יש לתלות שבדעתו להחזיר הגזילה, משא"כ בסתם שראינו שגזל עד שלא החזיר הממונא לבעליו, אינו בחזקת שעשה תשובה, כך תירץ החיד"א הנ"ל.

ב. הגמ' בברכות מיירי שיש לו, לכן לא מהני עד שיחזיר, ובקדושין מיירי שאין לו להחזיר, לכן מהני בהרהור לבד, כך תירץ בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סימן ע"ט.

אדם שחייב מיתה בידו אדם

האם מהני תשובה להיפטר ממיתה בידו אדם?

יש לחקור אדם שעשה עבירה שחייב על זה מיתת בית דין האם מהני תשובה כדי להיפטר מעונש של בית דין או דילמא כיון שחייבה אותו התורה במיתה זה עונשו ולא מהני על זה תשובה

הנה בשו"ת נודע ביהודה א"ר"ח סימן ל"ה בד"ה אלא שאני אומר, וכבר דיבר מזה המב"ט בשער התשובה פ"ב, וכן בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סימן ט', וכן בנתיבות עולם למהר"ל נתיב התשובה רפ"ב כתב וז"ל וגם אין זה ספק בזמן שהסנהדרין היה נוהג אם עבר על חייבי מיתות בית דין אחר התראה אף אם שהו עדים ולא באו לבית דין שנים רבות ובין כך עשה זה תשובה והרבה סיגופים ותעניות לאין מספר יותר ויותר מתשובת המשקל המוזכר ברומה, ושוב אחר כל התשובה באו עדים לבי"ד והעידו, הא ודאי שאין הבי"ד משיחין על תשובתו ושורפין וסוקלין לפי עונש החטא, והדבר יפלא כיון שודאי התשובה הועילה וכבר סר עונו וחטאתו נתכפרה, למה יומת, ונקי וצדיק אל תהרוג כתיב, ובהדיא אמרו בגמ' מכות י"ג ע"ב חייבי מיתות עשה תשובה בית דין אין מוחלין להם, אלא ודאי גזירת הכתוב הוא שאלמלא כן בטלו עונשי התורה בכללן ואין אדם שיומת בבית דין כי יאמר חטאתי והנני שב, וכיון שהקב"ה רצה ליתן עונש מיתה על קצת עונות כדי שיתירא האדם מלעבור לכן נחוש הוא שלא תועיל התשובה להציל מיתת בית דין.

וכן כתב החתם סופר סנהדרין ל"ז ע"ב וז"ל דבזמן בית המקדש אפילו שב בתשובה שלימה ונתברר לנו לחסיד עולם ובעל תשובה גמור וכבר עבר מאה שנים ממתו שעשה החט שנתחייב עליו מיתה בית דין אם יביאו עכשיו לבית דין ויעידו עליו שאז התרו בו וקיבל ההתראה הרי הוא נהרג ולא יועיל תשובתו, ובוזה קילא השתא שאין בית דין שאם חוזר בתשובה גמורה מתכפר אף על עבירה שיש בה מיתת בית דין.

ובגליוני הש"ס מכות י"ג ע"ב כתב דאיכא ב' טעמים מדוע לא מהני תשובה על מיתת בית דין.

א. דלא מהימנן ליה ששב, משום דעיקר תשובה הוא בלב ואין יכולים לדעת אם הוא שב באמת וגברא בחזקת חיוב קאי.

ב. אפילו שב באמת אין תשובה מועלת לפטור עונש של בית דין של מטה, וכן כתב בשו"ת חות יאיר סימן ע"ט שלא מועיל תשובה למי שחייב מיתת בית דין, וכן כתב בשו"ת הרד"ך ח"ג סימן תתקכ"א

מדור זה נדבך תערך ע"י ידידו ר' מרדכי זיסקינד הנ"ר שליט"א - מנהגן משיב בהלכה שיען ודיעת ההלכה | כל ההלכות הם מושרע ומשנה ברורה

ידעת הפרשה

א [יש לעיין. כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, היינו חטאים בשוגג או גם חטאים במזיד לא נכשל בהם.]

ב [היכי תימצא שיעבר על כריתות שנאמר עליהן תשובה תולה ויסורים ממרקים ומתכפר לו בלי יסורים?]

ג [יש לעיין. האם יש אדם שננעלים לו דרכי תשובה, ולמשל אצל פרעה מצינו ואני אקשה את לבו.]

ד [חידה. באיזה זמן לא יהיה אפשר לעשות תשובה?]

ה [היכי תימצא שיש לאדם טרחה חיצונית שלא שייכת לתורה וזה מועיל לו לתורה עצמה (איך ומה)?]

ו [יש לעיין במצות הקהל מצינו טף למה הן באין ליתן שכר למביאהו, האם יש את המושג הזה גם למשל להביא ילדים לבית הכנסת או שרק היכא שמצינו ותו לא.]

ידעת ההלכה

ז [הדבקה רגל כסא שנפלה הרב אפרים שאל את בניו במהלך סעודת שבת מי שהחזיר בשבת, למקומה, רגל של כסא שנפלה והדביק אותה עם דבק עץ מיוחד, איזה עבירה עבר, חיים אמר שעשה איסור תורה של מלאכת בונה, אהרון אמר שעשה איסור תורה של מכה בפטיש, דוד אמר שעבר איסור תורה של מלאכת תופר מי מהבנים צודק?]

ח [חינוך קטנים לר' שמעון שני ילדים דוד בן שלוש, ויונתן בן שבע, ביום שבת בבוקר לאחר התפילה, ביקשו דוד ויונתן לאכול עוגה לפני שהרב עשה קידוש בבית הכנסת, האם ר' שמעון יכול להתיר להם לאכול לפני הקידוש, מאחר ודוד ויונתן אינם מברכים תמיד מעצמם על המאכלים נוהג ר' שמעון, מדין חינוך, לברך איתם ביחד בהזכרת שם ומלכות, האם מותר לו לעשות זאת?]

ט [צחצוח נעלים הרב שמעוני חזר לביתו בליל שבת עם פול העובד הפיליפיני שלו, פול שם לב כי נעליו של הרב מלוכלכות ולכן לקח מעצמו משחת נעלים שחורה וצחצח לרב את נעליו כדי שילך בבוקר לבית הכנסת עם נעלים נקיות כיאה לרב מכובד, האם מותר לרב שמעוני לנעול נעלים אלו בשבת בבוקר?]

י [כבוי והדלקת אור ע"י גוי. רמזי הגוי המטפל בר' שלמה רצה בשבת להדליק אור נוסף בסלון, אך בטעות כבה את האור הקיים, אך מיד הדליק אותו מחדש. האם מותר לר' שלמה להנות מהאור שהודלק?]

כללי השתתפות

- כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה, יהיה הגרלה על שני פרסים ע"ס 500 ₪.
- כל תשובה נכונה על כל שאלה, יהיה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכווי בהגרלה.
- כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה ייבדקו תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
- ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
- שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות יהיה אך ורק לפקס מערכת משיב בהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא, כולל/י ישיבה. ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו. [לברורים ופרטים נוספים בטלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00-9:00 בלבד]. השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. יש עדיפות לשלוח התשובות מוקדם במייל כי כך זה ייכנס בעזרה"י לספר שיצא לאור בעתיד בל"ג. - שאר עניני העלון לא שייכים לפקס או מייל או טלפון זה, אלא כמצויין במסגרת ע"ג העלון בעמ' ד'.

